

УДК 632.9:631.895:635.64

Г. І. Яровий, д-р с.-г. наук, В. І. Литвиненко, аспірант
Інститут овочівництва і баштанництва НААНУ

ВПЛИВ ЗАСТОСУВАННЯ РІЗНИХ СИСТЕМ УДОБРЕННЯ НА РОЗВИТОК ІНФЕКЦІЙНИХ ТА НЕІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ ПОМІДОРА

Помідор використовує велику кількість елементів живлення на формування одиниці продукції із загальної кількості поживних речовин, найбільша частка з яких припадає на калій, азот і фосфор. Рослини використовують близько 80 % загальної кількості поживних речовин у фазі росту — початку досягання плодів. Порушення балансу між елементами живлення негативно позначається на рості, розвитку, продуктивності рослин та на фітосанітарному стані посівів. Внесення добрив є необхідною передумовою стабільних урожаїв та підвищення якості продукції овочевих рослин.

З наукових джерел відомо, що при систематичному внесенні добрив за різних умов вирощування помідора спостерігається висока ефективність їх застосування, що сприяє поліпшенню родючості ґрунту і зростанню стійкості рослин до хвороб.

Агрохімічні засоби мають істотний вплив на стійкість рослин до хвороб. У результаті прямої і непрямой дій на культурну рослину або патоген добрива стимулюють або інгібують їх розвиток. Голодування рослин від недостатньої кількості в ґрунті доступних форм поживних елементів сприяє розвитку патогенів.

Мета досліджень полягала у вивченні впливу системи удобрень на розвиток патогенної мікрофлори помідора. Головним завданням було вивчення поширення і ступеня ураження хворобами рослин залежно від норми внесення добрив.

Дослідження проводили протягом 2010–2011 рр. в Інституті овочівництва і баштанництва НААНУ на ранньостиглому сорті помідора Кременчуцький.

Варіанти досліду: контроль (без добрив), післядія гною 14 т/га + $N_{120}P_{120}K_{90}$, післядія гною 21 т/га, $N_{120}P_{120}K_{90}$, післядія гною 14 т/га, післядія гною 14 т/га + $N_{60}P_{60}K_{45}$ (локально).

Фітосанітарний стан посівів помідора оцінювали у різні фази розвитку рослин протягом усього вегетаційного періоду. Були проведені систематичні спостереження за появою перших ознак хвороб, симптомами ураження різних органів рослин та динамікою розвитку хвороб.

За результатами досліджень у 2010–2011 рр. в умовах Північно-Східного Лісостепу України було встановлено, що на посівах помідора були виявлені збудники таких хвороб: альтернаріоз (*Alternaria solani*), антракноз

(*Colletotrichum atramentarium*) та бактеріальна гниль (*Erwinia carotovora*). Серед хвороб фізіологічного походження — верхівкова гниль.

При внесенні різних доз добрив спостерігається коливання інтенсивності розвитку хвороб та врожайності помідора. Залежно від системи удобрення поширеність альтернаріозу становила від 22,9 до 34,8 %, антракнозу — від 12,5 до 20,0 %, бактеріальної гнилі — від 4,3 до 13,4 %, верхівкової гнилі — від 7,0 до 15,2 %. Ступінь розвитку альтернаріозу сягала від 16,5 до 24,0 %, антракнозу — від 2,2 до 5,7 %, бактеріальної гнилі — від 1,0 до 5,8 %, верхівкової гнилі — від 1,7 до 5,2 %).

Найбільша ураженість зазначеними хворобами була на контролі, де мінеральні добрива взагалі не застосовувалися. По післядії сумісного внесення гною з мінеральними добривами (післядія гною 21 т/га + N₆₀P₆₀K₄₅) ураженість хворобами була найменшою.

Із збільшенням доз мінеральних добрив (післядія гною 14 т/га + N₁₂₀P₁₂₀K₉₀) ураженість рослин помідора становила: альтернаріозом — до 26,9 %, антракнозом — до 18,0 %, бактеріальною гниллю — 5,4 %, верхівковою гниллю — 7,1 %. Ступінь розвитку зазначених хвороб відповідно 21,2, 3,0, 1,4 та 1,8 %.

Встановлено, що зменшенню розвитку хвороб в агроценозі помідора сприяє використання органо-мінеральної системи удобрення по післядії гною 21 т/га сівозмінної площі + внесення N₆₀P₆₀K₄₅, при цьому ступінь розвитку альтернаріозу становила 16,5 %, антракнозу 2,2 %, бактеріальної гнилі 1,0 %, верхівкової гнилі 1,7 %, що значно менше порівняно з іншими системами удобрення.